

YEDİKITA

AYLIK TARİH VE KÜLTÜR DERGİSİ
ŞUBAT 2022 - SAYI 162

YAYINCI
ÇAMLICA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Adına İmtiyaz Sahibi AHMET TEMİZ
Yayın Yönetmeni (Sorumlu) KEMAL ERKAN
Yayın Editörü VEYSEL SEKMEN
Editörler R. KEMAL SUBAŞI
EMRE BOYACI
Dijital İçerik Editörü TUNAHAN KANICI
Yayın Danışmanları SELMAN SOYDEMİR
İBRAHİM COŞKUN
Tasarım SÜLEYMAN KÖKLÜ
Kurumsal İletişim İSMAIL GÜR - KEMAL AYDIN
MURAT SAFRAN
Web AURORA BİLİŞİM
Hukuk Müşaviri Av. ALİ ÇAVUŞOĞLU

KÜTÜPHANE VE ARŞİV

Çamlıca Araştırma Kütüphanesi
www.camlicalibrary.org

YÖNETİM YERİ

Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.
Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad. No 54
Güneşli - Bağcılar / İSTANBUL
Sertifika No 46592

REKLAM

HÜSEYİN GÜNEY
huseyin.guney@camlicabasim.com

BASKI

Çamlıca Basım Yayın

YAYIN SÜRESİ-TÜRÜ

Aylık-Yerel Süreli
ISSN 1308-5379

DOĞU AVRUPA BAYİİ

ENDER GMBH, Melatener Weg 18 - 50825 KÖLN
Tel. +49 221 690 58 90
www.camlicakitap.de / abone@camlicakitap.de

BATI AVRUPA BAYİİ

Çamlıca Kitap B.V. Bemmelseweg 67 6662 PE Elst-GLD
Holland info@camlicakitap.nl / www.camlicakitap.nl

YEDİKITA Dergisi'nin bütün yayın hakkı, Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.'ye aittir. Dergiye gönderilen yazılar, yayımlansın yahut yayımlanmasın iade edilmez. Dergimiz yazılar üzerinde gerekli müdahaleyi yapma hakkına sahiptir. Dergide çıkan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Dergide yayınlanan yazı ve reklamların her türlü mesuliyeti yazarlarına ve sahiplerine aittir.

İRTİBAT VE ABONE

0850 811 9 811
abonemerkezi@camlicabasim.com
Yazı İşleri (0212) 657 88 00 - 7103
WhatsApp Hattı 0530 285 38 04

ÇAMLICA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Ziraat Bank IBAN TR81 0001 0021 0550 7231 7750 02
Akbank IBAN TR60 0004 6011 9388 8000 0135 18

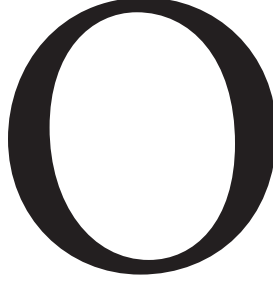
yedikita.com.tr editor@yedikita.com.tr

f i t v / yedikitadergisi

Yeni bir okuma deneyimi için
dijital sayılarımız
Çamlıca Kitap uygulamasında

Yedikitadan...

smanlı'nın Timurleng'i; Çağatay Türkçesinin "Temür (Demir) Beg"i, Moğolların damadı, bozkırın ve İzmir'in fatihi; "Fetret Devri"nin müsebbibi, fetih devrinin vesilesi...

Emir Timur'un vefatının üzerinden 617 yıl geçmiş bulunuyor.

Bunca asırdır Timur Beg, dünya

gündeminden neredeyse hiç düşmedi. Onun doğuya ve batıya yaptığı seferler, tarihçiler için nirengi noktası oldu. Analar, kuzularını onun kahramanlıklarıyla yahut korkusuyla büyüttü. Sovyetler 1942'de kabrini açınca Rus halkı, başlarına gelecek bir felaketten korkmaya başlamıştı. Kısa süre sonra Almanlar, Sovyet topraklarına girdi. Velhasıl, bir vesileyle, özellikle de at üstündeki hayat hikâyesi ile adı hep anıldı Emir Timur'un.

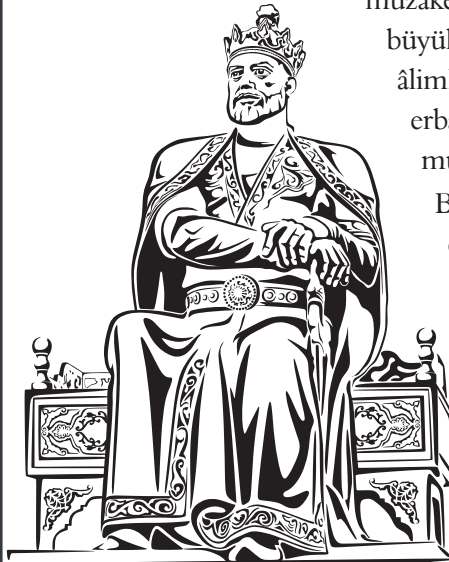
Bu sayımızda, daha az bilinen bir yönüne, onun entelektüel/aydın/münevver kimliğine değinmeye çalıştık. Her şeyden önce Timur Han, Nakşî yoluna mensup tasavvuf ehli bir babanın oğluydu. Kendisine tayin edilen hocası da onu bu yolun esaslarına göre yetiştirdi. Normal şartlarda "han" olması çok zorken, ona tac ü taht müjdesini de yine, dualarına sığındığı hocaları vermişti.

Diğer pek çok cihangir gibi Timur Beg de zapt ettiği memleketlerdeki ilim ve fen erbabını, ülkesinin başkentine götürmüş, böylece Semerkand'da yüksek bir ilmî muhit/çevre teşekkül etmişti. Huzurunda, en derin meselelerin

müzakeresini yaptırır, bundan çok büyük mutluluk duyardı. Hakikî âlimlerin ve hakikat ehli tasavvuf erbabının yanında, oldukça mütevazı bir kimlik sergilerdi.

Bu ay, âriflerin ve âlimlerin eşliğinde bir Emir Timur portresi okuyacaksınız.

İstifadeli okumalar diler, bilvesile üç ayların başlangıcı olan Receb-i Şerif'inizi, Regaib ve Miraç kandillerinizi tebrik ederiz. Baki sıhhat ve afiyetiniz...

içinde

ŞUBAT 2022
sayı

24-43

ÂLİMLERİN VE ÂRİFLERİN EŞİĞİNDE

EMİR TİMUR

DOÇ. DR. MUSTAFA AKKUŞ - DOÇ. DR. İZZETULLAH ZEKİ

ekiler

8

AYIN GÜNÜ

YUNUS EMRE BOZOK

10

RESİMLİ TARİH

AHMET APAYDIN

12

**YAZIHANE
MEDENİYET
VE MAARİF
SELE BENZER**

14

**KANUNİ'Yİ
KUZU SANANLAR**

AHMET SARBAY

18

**SAVAŞÇILARIN
DEMİR ELBİSESİ
ZİRH**

KAYIHAN ÇAĞLAR

44

**İFO
EMİR TİMUR
KRONOLOJİSİ**

46

TARİH AMBARI

MUSTAFA DEDELER

48

**SALGIN
HASTALIKLARIN
MEZAR TAŞLARINA
YANSIMASI**

EBUL FARUK ÖNAL

56

**İSİMDEN
MÜSEMMAYA**

MEHMED BAĞ

58

**BÜYÜK
SELÇUKLULARI TARİH
SAHNESİNE ÇIKARAN
ÜÇ ZAFER**

KAYIHAN ÇAĞLAR

64

**BİR OSMANLI
SADRAZAMININ
SAFRANBOLU'DAKİ
PARMAK İZLERİ**

R. KEMAL SUBAŞI

71

BERCESTE

72

**TARİHTEKİLER
KIŞ MEVSİMİNİN
ŞİFALI YEŞİLİ
İSPANAK**

EMRE BOYACI

76

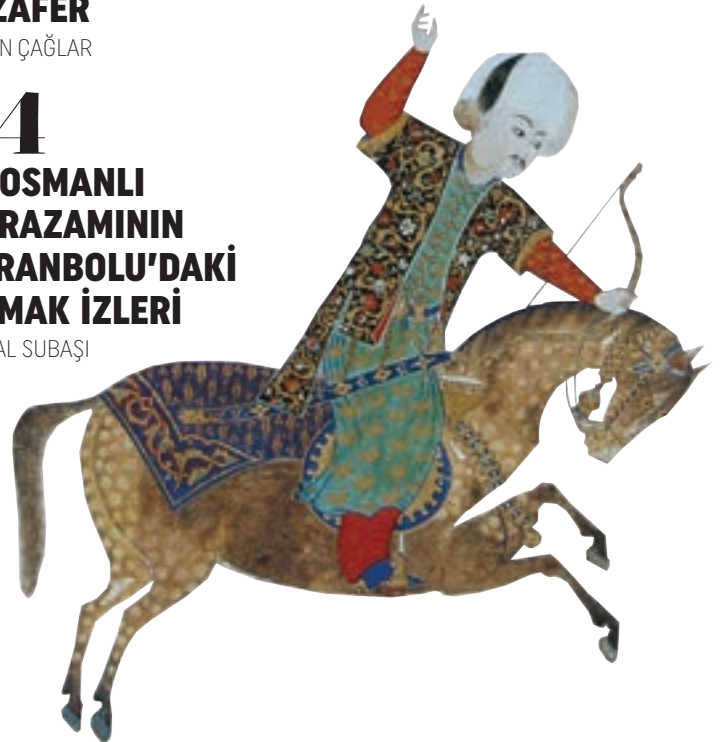
**TESTGÂH
HARP TARİHİNİN
BİLİNMEYENLERİ**

AHMET SARBAY

78

BULMACA

SELMAN ASLAN

ayın gunu

ayın günü

2 Şubat 1943

ALMANLAR STALINGRAD'DA TESLİM OLDU

Muharebeden sonra şehir merkezinin hali

22 HAZİRAN 1941

Mihver ordusu, Barbarossa Harekâtı ile Sovyetler Birliği topraklarını işgale başladı. İkinci Dünya Savaşı'nın Doğu Cephesi'ni oluşturan bu harekâta Almanlar, kısa sürede Moskova önlerine kadar geldiler.

23 AĞUSTOS 1942

Kafkasları aşarak Bakü petrol sahasına ulaşmak isteyen Almanlar için istikamet, Stalingrad'dı. Şehri kuşatan Mihver kuvvetleri, çok sert bir savunmayla karşılaştı.

2 ŞUBAT 1943

Stalingrad'da kuşatılarak tecrit edilen 6. Ordu, şiddetli soğuk, ıkmal eksikliği, açlık, salgın hastalık ve Kızıl Ordu'nun taarruzları sebebiyle gündün güne erimişti. Saldırıdan savunmaya geçen Almanlardan sağ kalanlar teslim oldu.

Tarihin gördüğü en kanlı savaşlardan olan Stalingrad Muharebesi'nde, iki taraf yaklaşık iki milyon kayıp vermişti. Doğu Cephesi'ndeki Mihver kuvvetleri, toplamının neredeyse dörtte birini bu muharebede kaybetmişti. Bu andan itibaren savaşın ibresi, Almanya'nın aleyhine döndü. Kızıl Ordu, karşı taarruz başlatıp 1945'te Berlin'e girecekti.

ŞUBAT'TA BAŞKA NE OLDU?

10 ŞUBAT 1074

Dîvânü
Lügâti't-
Türk'ün yazımı
tamamlandı.

18 ŞUBAT 1405

Timur Han vefat
etti.

9 ŞUBAT 1588

Cami minarelerinde
ilk defa kandil
yakılmaya başlandı.

24 ŞUBAT 1793

Nizâm-ı Cedîd Ordusu
kuruldu.

28 HAZİRAN 1942

Moskova önlerinde durdurulan Almanlar, yaz aylarında güneye yönelerek Mavi Durum denilen genel taarruzu başlattı. Kırım ve Harkov işgal edildi.

19 KASIM 1942

Şehri istila etmekte olan Alman 6. Ordusu'na karşı Sovyetler, Uranüs Harekâtı'nı başlattı. Kanatları çöken Alman ordusu, çembere alınarak şehrin içerisinde sıkıştırıldı.

↓ NİZÂM-I CEDÎD
ASKERLERİNİN
KIYAFETLERİNİ
GÖSTEREN BİR ÇİZİM

BİR ZAMANLAR SURLARLA ÇEVİRİLİ ANTALYA

Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden Antalya, her daim verimli bir ticaret merkezi ve askerî üs olarak önemini muhafaza etti. Müslümanlar, Anadolu'ya geldiklerinde şehir, surlarla çevriliydi. Ancak bu, fethi durduramadı. Süleyman Şah burayı aldı ve şehir, 1103'e kadar Selçukluların hâkimiyetinde kaldı. Bir süre Bizans hâkimiyetine geçen şehir, 1207'de I. Gıyâseddin Keyhüsrev tarafından yeniden fethedildi.

→ **ANTALYA'NIN, BİR ZAMANLAR TARİHİ SURLARLA ÇEVİRİLİ, GÜNÜMÜZDE KALEİÇİ MEVKİİ OLARAK BİLİNER ASIL KISMINI DENİZDEN TASVİR EDEN RESİM (KILBOURNE KELLOGG, 1844)**

Seyyahların ifadesine göre, Selçuklu devri Antalya'sı, etrafı üç kat surlarla çevrili, bağlık bahçelik, mamur bir yerdi. Şehirde, Müslümanların yanı sıra Rumlar, Yahudiler ile Avrupalı tüccarlar bulunuyordu.

Şehrin en işlek bölgesi olan liman kısmında Türkler; sur içinde ayrı bir mahallede ise Yahudiler yaşıyordu. Güneydoğu cihetinde Rumlar otururken; pazar ve çarşılar, Müslümanların meskûn olduğu taraftaydı.

1930 yılına gelindiğinde Kaleiçi'nin rüzgâr alamadığından yakınan halkın şikâyetleri sebebiyle tarihî surların önemli bir kısmı belediye tarafından yıkılarak taşları satılmış, açılan arazilere yeni evler inşa ettirilmiş. Geriye ise maalesef sadece birkaç sur kalmış...

1921 yılında şehri ziyaret eden Mısırlı gazeteci Kadriye Hüseyin, Antalya ve özellikle tarihî surları için şunları yazmıştı: "...Antalya şehri, eski cengâver manzarasından hemen hiçbir şey kaybetmemiş olan surlar içinde bina edilmiştir. İnerkalkar köprü, hendek, şurasında burasında bir tarih veya Kur'ân-ı Kerîm âyetleri taşıyan kitabeler bulunan, tasavvur edilemeyecek kadar kalın duvarlar, hepsi yerli yerinde."

EMİR TİMUR

KRONOLOJİSİ

35 yıllık saltanatı müddetince onlarca sefere çıkan ve hiçbirinde mağlup olmayan Emir Timur, ülkesinin sınırlarını Çin Seddi'nden Hindistan'a, Asya'dan Ortadoğu'ya ve Anadolu'ya kadar genişletmiş, savaş dehası bir hükümdardı...

1336'da, Özbekistan'ın Keş (Şehrisebz) şehrinde dünyaya geldi.

1360'da, Moğol Hanı'nın itimadını kazandı, kendi boyunun lideri oldu.

1361'de Keş ve yöresinin idaresine tayin edildi.

1365'te Mâverâünnehir bölgesine hâkim oldu.

1370'te Belh Kalesi'ni fethettikten sonra, Semerkand'a gelerek tahta çıktı. Böylece Timur Devleti kuruldu.

Harezmi Seferleri (1372-1379, 1388)

Emir, Harezmi üzerine beş sefer düzenledi. Harezmi bölgesini topraklarına kattı.

Deşt-i Kıpçak Seferleri (1371-1372, 1375)

Moğollar ve Ak Orda (Gök Orda) Devleti üzerine giderek, onları bertaraf etti. Toktamış Han'ı Altın Orda tahtına çıkardı.

Horasan Seferleri (1370-1384)

Horasan'da hüküm süren Serbedarlılar, Toga Timurular, Kertler, Muzafferiler ve Celâyirliiler üzerine seferler düzenledi. Batı İran hariç Horasan'ın tamamına hâkim oldu.

Üç Yıllık Sefer (1386-1388)

Batı İran'ı zapt etmek maksadı ile yola çıkan Emir Timur, İran'ın büyük bir kısmı ile Azerbaycan ve Gürcistan topraklarında hâkimiyet sağladı.

Altın Orda Devleti Üzerine Seferler (1391-1397)

Daha önce yardım ederek Moğolların elinden kurtardığı Toktamış Han, Altın Orda tahtına geçtikten sonra, Timur topraklarına saldırmıştı. Emir Timur, Toktamış Han üzerine iki kez yürüyerek mağlup etti. Böylelikle Altın Orda Devleti'nin tarih sahnesinden çekilme süreci başladı.

Beş Yıllık Sefer (1392-1397)

İran ve Irak-ı Acem'i tamamen zapt etmek üzere sefere çıkan Emir Timur, Şiraz, Kazerun, İsfahan, Hemedan şehirlerinden geçerek Bağdat'ı hâkimiyeti altına aldı.

İran ve Irak ile Doğu Anadolu'daki şehirler, Timur Devleti sınırlarına dâhil edildi.

Netice itibari ile beş yıllık seferinin sonunca Emir Timur, Osmanlı ve Memlûklerle komşu oldu.

Hindistan Seferleri (1397-1398)

Düzenlediği iki seferle Kabil, Pencap, Sind ve Delhi, dolayısıyla Kuzey Hindistan tamamen hâkimiyet altına alındı.

Yedi Yıllık Sefer (1399-1404)

Hindistan seferinden döndükten sonra, atını batıya doğru süren Emir Timur, Suriye, Gürcistan, Karabağ ve Ermenistan'ın tamamını kontrolü altına aldı.

Ardından Sivas, Malatya, Kayseri şehirlerini alarak Ankara'ya geldi.

Osmanlı hükümdarı Yıldırım Bayezid ile Çubuk Ovası'nda karşılaşan Emir Timur, Osmanlı'yı mağlup etti.

Zaferden sonra ordusuyla Ege ve Akdeniz sahil hattını gezen Emir Timur, Rodos Şövalyeleri'nin hâkimiyetindeki İzmir'i fethetti.

Vefatı (1405)

Zaferlerini Çin seferi ile taçlandırmak isteyen Emir Timur, Anadolu seferinden döndükten sonra, Çin seferi hazırlıklarına başladı. Sefere çıkamadan Otrar şehrinde, hayatını kaybetti. Emir Timur 70 yaşında vefat ettiğinde, Çin'den Delhi'ye kadar bütün Asya'ya, İran, Irak, Suriye ve İzmir'e kadar Anadolu'nun büyük bir bölümüne hâkimimdi.

HAL TERCÜMANLARI: ARZUHALCİLER

Eskiden, resmî devlet dairelerine ya da özel kişilere başkaları yerine ve adına mektup, dilekçe vb. belgeleri yazarak geçimini sağlayan kişilere “arzuhalci” denirdi.

Osmanlılarda arzuhalcilik bir teşkilata bağlı olarak, resmî izinle yapılırdı. Arzuhalci olmak isteyen kimse Arzuhalcibaşı, Divan-ı Hümâyûn çavuşları, ocağın zabitlerinden çavuşlar emini ve kâtibinden müteşekkil bir heyet önünde imtihan verir ve kazanırsa, arzuhalciliğe kabul edildiğine dair tezkire verilirdi. Arzuhalcilerde sarayın ya da Bâb-ı Âli'nin hangi biriminde işlem göreceğini arzuhalcilerin bilmeleri, hitap usullerine hâkim olmaları, birkaç tür hat yazısını güzel bir şekilde yazabilmeleri, dürüst, namuslu, şer'-i şerif ve kanun bilgisine sahip olmaları gibi şartlar aranırdı.

Arzuhalci, kendisine başvuran kişinin yazdırmak istediği konuyu inceler, öncelikle yürürlükteki yasalar ve kurallar açısından hem kendisi hem de yazdıran kişi açısından bir sakınca olup olmadığına karar verirdi.

Küçük bir masanın başında, mütevacı iskemlesinde oturan arzuhalcinin sermayesi, birkaç divit yahut kamyş kalem, kalemtıraş, birisi siyah ötekisi kırmızı mürekkeple dolu iki adet hokka, rıhdan (yazıyı kurutmak için kâğıt üzerine serpilerek renkli ve ince kum), bir miktar arzuhal kâğıdı, zarf ve kurutma tozundan ibaretti. Müşterilerin oturmaları için masasının karşısında birkaç hasır iskemle koyarlardı. Genellikle güngörmüş, ihtiyar, halkın sempatisini kazanmış kişiler olan arzuhalcilerde, acelesi olanlar için hazır yazılmış mektuplar da bulunurdu.

Evliya Çelebi, 17. asırda, arzuhalcilerin “Esnaf-ı Yazıcıyân” adı altında 400 dükkân ve 500 yazıcı olduğundan bahseder. Evliya Çelebi, arzuhalcilerin bir kısmının orduyla beraber cepheye gittiğini, yol boyunca ve cepheye sadrazama sunulan arzuhalleri, İstanbul'dakilerin ise Paşakapısı'na yakın oturup arzuhal ve mektup yazdıklarını anlatır.

Bugün, İstanbul Üniversitesi'nin avlusunda bulunan Ağakapısı Yangın Kulesi'nin ilk olarak ahşaptan inşa edilip, üzerinde yeniçeri tulumbacılarının yangın gözledikleri bir köşk bulunduğunu; yangını, mahalledeki bekçilere haber veren ulaklara “köşklü” denilmesinin buradan kaldığını, ocağın kaldırıldığı sıralarda yanan kulenin yerine bugünkü taştan yapının inşa edildiğini...

**BİLİYOR
MUYDUNUZ?**

BUYRUN ÇORBA KAPISINA

(İkrama buyur etmek, hayra çağırma...)

Fatih Sultan Mehmed Han, İstanbul'u fethettikten sonra bugünkü Fatih Külliyesi'ni yaptırmıştır. Cami, medrese, darüşşifa ve imarete dinî ve sosyal hizmetler bir arada yürürdü. Günde iki defa yemek pişirilen imarete, medrese talebeleriyle hastane ve kütüphane memurları, külliyenin bütün müstahdemleri, misafirler ve fakara olmak üzere her öğünde ortalama bin kişi yemek yedi.

Büyük bir yapılar topluluğu olan Fatih Külliyesi'nin, gördüğü hizmetlere göre birçok kapısı vardır: Türbe Kapısı, Boyacı Kapısı, Börekçi Kapısı gibi isimlerle anılan kapılardan başka bir kapısı daha vardır ki o da Çorba Kapısı'dır. Bu kapıya Çorba Kapısı denmesinin sebebi, her gün bu kapıdan fakir ve muhtaçlara çorba ve yemek dağıtılmasıdır. Kapıya "Aş Kapısı", "Aşhane Kapısı" da denilirdi.

Yüzyıllarca devam etmiş bu yemek ikram etme hizmetinden geriye, kapı ile yemek dağıtılacağı zaman söylenen "Buyurun çorba kapısına!" sözü kaldı.

"EVET" Mİ "BELİ" Mİ?

İncili Çavuş'un memleketindeki akrabalarından bir genç, İstanbul'a gelir ve evinde misafir olur. Genç, bir vezirin yanına girerek ilerlemek ve yükselmek fikrinde olduğunu, İncili'ye söyler. Yardımını ve himayesini rica eder.

Eskiden bazı beldelerde "evet" yerine "beli" kelimesini kullanırlar. İncili Çavuş, gencin "beli" dediğini duyunca, önce onu "beli" demekten vazgeçirmeye karar verir. Ertesi gün genci karşısına alır:

"Evladım, İstanbul'da beli demek ayıptır. Burada "evet" demek âdettir. Eğer sana birisi bir şey söylerse ona, beli deme, evet de. Tamam mı?"

"Beli efendim!"

"Şimdi ben sana beli deme, evet de demedim mi?"

"Beli efendim!"

"Evladım, burada beli demezler. Öyle söylemek ayıptır. Evet derler, niçin sözümü anlamıyorsun?"

"Anlıyorum efendim!"

İncili, epey uğraşsa da genci bir türlü "beli" demekten vazgeçiremez. En son:

"Anladım, sen evet kelimesini bilmiyorsun. Haydi, benimle beraber söyle! Evet, evet, evet!" diye eline tespahi alıp yüz defa "evet" diye gence söyler. Sonunda sorar:

"Şimdi öğrendin mi?"

"Beli efendim, öğrendim!"

İsimden Müsemmaya

أَطْلَسَ

Bir Kumaş

ATLAS

Çin, tarih boyunca kumaş dokumacılığının önemli merkezlerinden biriydi. Çin'in Tsia-tung adlı şehrinden gelen özel bir kumaş vardı. Kumaş ticaretinin belkemiği olan Araplar, Tsia-tung'dan gelen bu kumaşa Tsia-tung'un kendi dillerindeki okunuşuna yakın bir isim verdiler. Bu isim "zeytûn" idi. Zeytûn'dan gelen bu kumaş, parlak ve tüysüzdü. Bu sebeple aynı kumaşa, yine Arapçada "parlak, tüysüz, pürüzsüz" anlamlarına gelen "talise" kökünden hareketle "atlas" da dediler.

İslâm'ın asil sancağını Endülüs'e, dolayısıyla da Avrupa topraklarına kadar taşıyan mücahitler, yanlarında zeytûn kumaşını da götürdüler elbette. Zeytûn kumaşını, Avrupa da çok sevdi. Ve kelimeye kendi aksanlarında önce "cetuni" dediler. Sonra bu kelime de dönüştü ve "satin" yani bildiğimiz saten hâlini aldı.

Hâsılı, Çin'in Tsia-tung kentinde dokunan parlak ve tüysüz kumaşa verilen iki ismin de kaynağı Arapça idi. Bugün biz saten ismini daha çok kullansak da Osmanlı bu kumaşa "atlas" derdi. Atlas, canlılığı ve parlaklığı dolayısıyla özellikle saray erkânı tarafından tercih edilen

değerli bir kumaştı. Çıkış noktası Çin olsa da atlas, dünyanın çeşitli yerlerinde de dokunan bir kumaştı. Meselâ Selçuklular, Bizans'tan atlas getirtirdi. Osmanlı ise Şam, Maraş ve Bursa'da dokunan atlasları kullanırdı.

Evliya Çelebi, Seyahatname'sinin İstanbul bölümünde, kumaş esnafını anlatırken atlas ticareti yapanlara da değinir ve bu mesleğin piri olarak Endülüslü Mansur adlı bir derviş zikreder.

Pahalı bir kumaş olduğu için genellikle saray erkânı tarafından tercih edilen atlası, halk da özel eşyalarda kullanmıştır. Bayraklar, sancaklar, çeyiz takımları, yastık yüzleri, perde ve bohçalar, cüz keseleri, Kur'ân-ı Kerîm muhafaza kutuları gibi ürünlerin kaplanmasında, atlas tercih edilirdi.

Sarayda atlas kullanımının en nadide örneklerinden biri, Kanuni Sultan Süleyman'ın mahdumlarından Şehzade Mehmed'in al kaftanıdır. Topkapı Sarayı'nda sergilenen bu kaftan, oldukça güzeldir.

Bir Merasim

HATİM

Hatim kelimesi lügatte “sona ermek, sonuna ulaşmak, örtmek, mühürlemek” gibi manalara gelir ki hatm ve hitam şeklinde kullanımları da vardır. İstilahta hatim kelimesi, güzel kitabımız Kur’ân-ı Kerîm’i baştan sona kadar eksiksiz şekilde okuyup bitirmeyi ifade eder. Hatim, ezbere yahut yüzünden olabilir.

Kur’ân-ı Kerîm’i usulüne uygun şekilde, tertip ve tertil ile iman ve ihlas ile okumak çok faziletli bir ibadettir. Kitabımızı düzenli şekilde baştan sona okumak ise tebrik edilmeye değer, mutluluğa vesile bir ameldir. Bu sebeple Kur’ân-ı Kerîm’i hatmeden kişilere, özellikle de çocuklara merasim yapılması bir gelenek hâlini almıştır.

Hatim merasimlerinde Duha Suresi’nden sonra okunan tüm surelerin sonunda veya başında tekbir getirilir. Tekbirin yanına tahmid ve tehlil ekleyenler de vardır. Nâs Suresi’ne kadar okunduktan sonra teberrüken yeniden Kur’ân-ı Kerîm’in en başına dönülür ve Fatıha-i Şerife ile Elif-Lam-Mim okunur, ardından hatim duası yapılır.

Kur’ân-ı Kerîm hatimleri, münferit olarak yapılabildiği gibi bir halka hâlinde toplanan bir topluluğun cüz yahut hizipleri paylaşması şeklinde de yapılabilir. Dua ve ibadet kastıyla yapılan bu hatimlerde de cemaatin bereketi vardır. Duası hep birlikte yapılır ve umulur ki Hazret-i Allah (c.c.), birlikte yapılan bu ibadeti kabul ediverir.

Hatim kelimesi, Hazret-i Kur’ân’ın baştan sona kadar ferden yahut cemaat ile okunmasından

başka Sahih-i Buhari gibi hadîs-i şerîf kitaplarının baştan sona kadar bitirilmesi için de kullanılır. Ecdadımız, *Sahih-i Buharî* ya da *Kütüb-i Sitte*’den başka bir hadis kitabını hatmeden kişilere de hatim merasimi düzenlemiştir. Bir hoca, talebeleriyle *Sahih-i Buharî*’yi baştan sona kadar ders olarak okuduğunda da hatim merasimi yapılabilir. Bu hatimler; Peygamber Efendimiz’in (s.a.v.) mübarek sözleriyle zamanın bereketlenmesi için yapılır.

Kur’ân-ı Kerîm’i ve hadîs-i şerîf eserlerini baştan sona kadar okumak manasında kullanılan hatim kelimesinin başka bir kullanım alanı da belli bir adede ve usule bağlı olarak bazı sure, âyet-i kerîme ve duaların ferdî olarak yahut cemaat ile belli adetlerde okunmasını da ifade eder. Yasin-i Şerif, Âyetü’l-Kürsi, İhlas-ı Şerif gibi sure ve âyet-i kerîmelerin belli bir adette okunmasıyla yapılan hatimler olduğu gibi istiğfar, salavat ve tevhid gibi duaların hatimleri de vardır. *Kaside-i Bürde* hatminde ise bu kasidenin belli beyitleri, belli adetlerde okunur.

Her ne kadar lügat manası “sona ulaşmak, bitirmek” olsa da hatimler, daima yeni bir ibadete daha bir şevkle ve muhabbetle başlamayı ifade eden mübarek merasimlerdir.

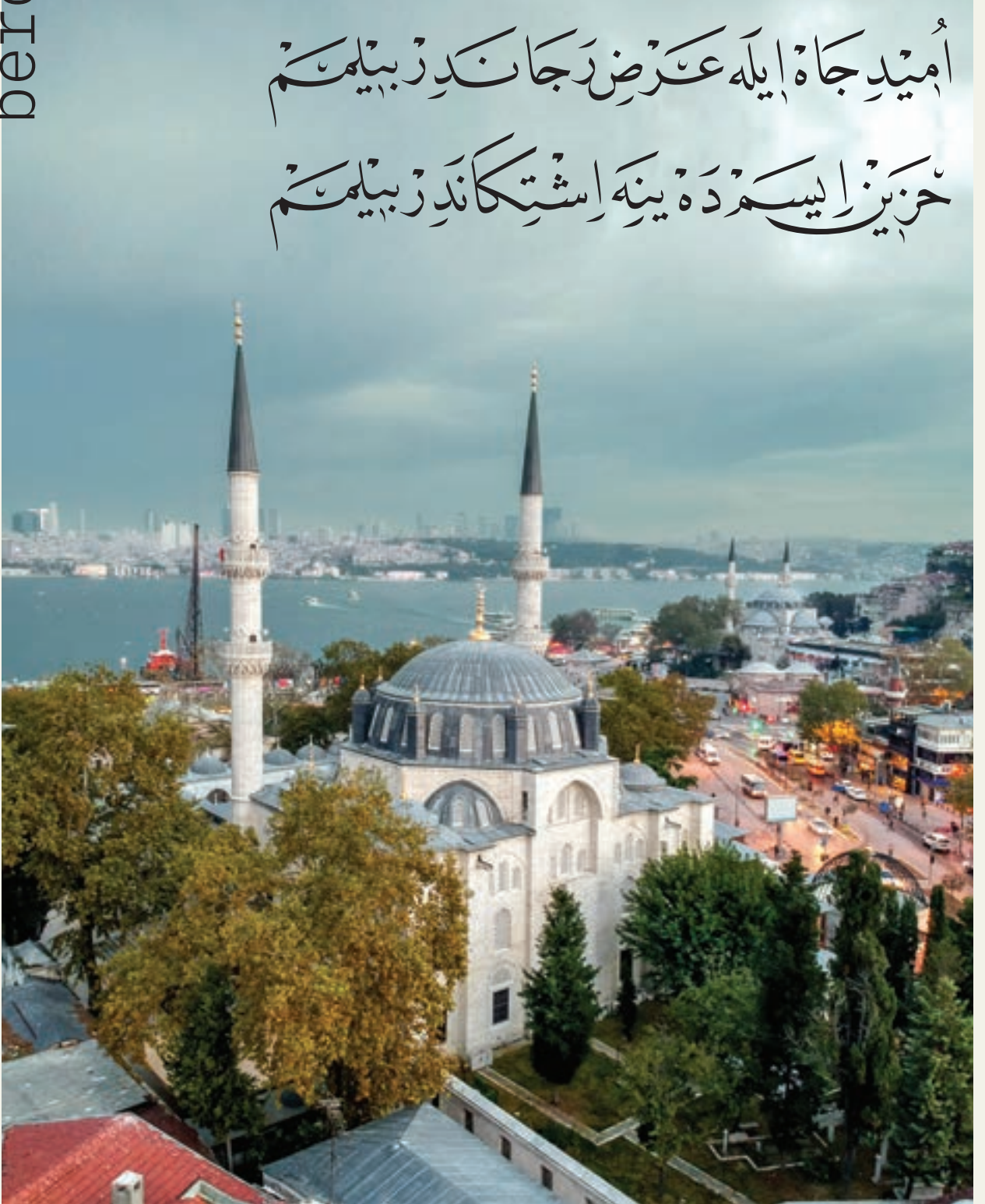
Ümîd-i câh ile arz-ı recâ nedir bilmem
Hazin isem de yine iştikâ nedir bilmem

Arif Hikmet Bey (Hersekli)

*Makam ümidiyle kimseye ricâ arz etmeyi bilmem.
Kederliysen de hâlimden şikâyet etmem.*

أُمِيدِ جَاءَ إِلَيْهِ عَرَضَ رَجَاءِ رَبِّهِمْ
حَزِينِ إِسْمِدَةً يَنْهَ إِشْتِكَانِ رَبِّهِمْ

Fotoğraf: Yeni Valide Sultan (sol) ve Mihrimah Sultan Camii (sağ), Üsküdar - Hat: Hilmi Karasakal

Harp Tarihinin Bilinmeyenleri

Silahlı veya silahsız mücadelelere harp yahut savaş denir. Tarih boyunca binlerce harp ve darp olmuştur. Bunlardan, tarih kitaplarında yazıldığı kadarıyla haberdar oluruz; ölenler, öldürülenler, kaybedenler, kazananlar... Ama kitaplar, arka planda yaşananlardan her zaman bahsetmezler. Biz, kitapların satır aralarında kalmış hadiseleri soracağız. Bakalım ne kadarını hatırlayabileceksiniz?..

1- Fransız Kralı VI. Philippe, 1346'daki Crecy Meydan Savaşı'nda İngiliz okçularının yetersiz olduğunu ve zırhlı bir Fransız askerini asla öldüremeyeceklerini iddia eder. Askerlerini topluca hücumla kaldırır. Savaşın sonunda bütün şövalyelerini kaybeder. Peki, bir sonraki savaşta intikamlarını nasıl alır?..

a-Bir daha ok kullanamamışlar diye, esir ettikleri İngilizlerin işaret ve orta parmaklarını kestirir.

b-Yakaladıkları İngiliz askerlerini falakaya yatırtır.

c-Esir ettikleri İngiliz askerlerini taş ocaklarında çalıştırır.

d-Fransa'daki İngiliz turistleri sınır dışı eder.

2- Prens Mihail Illarionoviç Golenişev Kutuzov,

Rusya ordusunun başkumandanıydı. "Rus ordusunu Napolyon'un elinden kurtaran general" olarak bilinir. Oysa en bilinen özelliği, ele geçirdiği Özi Kalesi'nde tamamı sivil 25 bin kişinin katlini emreden kişi olmasıdır. Dünyayı nasıl terk etmiş olabilir?..

a-Osmanlı-Rus Savaşında Kırım'da Aluşta yakınlarında kafasından vurularak

b-Osmanlı-Rus Savaşında Özi Kalesi'nden atılan bir mermi ile kafasından vurularak

c-Rus-Fransız Savaşı'nda serseri bir kurşunla kafasından vurularak

d-Hasta yatağında

3- İngiliz General Redvers Buller, savaş tarihinin en renkli simalarındandır. İşlediği vukuatın dünya tarihinde bir benzerini bulmak imkânsızdır. Pek çok savaş kaybetmiştir. Nasıl?..

a-Düşmana yaptığı taarruzdan sonra, geri çekilirken birliklerini savaş alanında unutmuştu.

b-Savaş alanında yolunu kaybettiğinde, askerlerini düşmanın gizlendiği mağaraya sokmuştu.

c-Taarruzdan hemen önce tıka basa yemek yediği için savaş boyunca tuvaletten çıkamamıştı.

d-Hepsi

4- Yunan General Hacıanestis, 1921’de Anadolu’da Türklere karşı yaptığı savaşı, yatağından yönetmişti. Niçin?..

a-Kendini çok yorgun hissediyordu.

b-Kemiklerinin camdan olduğuna inanıyordu.

c-Sabah ayazında kaldığı için hasta olmuştu.

d-Savaş bitince hemen uyumak istiyordu.

5- İngiliz General Hunter Weston, 1915 Çanakkale Muharebesi’nde aşılması zor olan Gelibolu kayalıklarında, aralıksız olarak askerlerine “hücum” emri verdi. Dalga dalga karaya çıkan tam üç tümen İngiliz sömürge askeri, Türkler tarafından etkisiz hâle getirildi. Savaştan sonra İngiltere’ye döndüğünde “Neden bu kadar asker öldü?..” diye hesap sorduklarında ne cevap vermişti?..

a-Zaten öleceklerdi!..

b-Ölüm geldi cihane, Çanakkale bahane!..

c-Ölü mü? Beni ölümler ilgilendirmez!..

d-Ölüm dediğin nedir gülüm?..

6- Makineli tüfeği ilk bulan Hiram Maxim adında Amerikan asıllı İngiliz vatandaşıdır. Batı dünyası, her yeni silahını deneyebilmek için savaş ortamı arar. Hiram’ın makineli, deneme safhasında bile dünyayı dehşete düşürmüştü. İlk hangi savaşta ve hangi ülke tarafından kullanılmıştı dersiniz?..

a-1892 yılında Afrika’da Matabele (Zimbabve) Savaşı’nda, İngilizler tarafından

b-1820 yılında Kızılderililere karşı, Amerikalılar tarafından

c-1826 yılında İranlılara karşı, Ruslar tarafından

d-1830 yılında Cezayirlilere karşı, Fransızlar tarafından

7- Alfred Thayer Mahan, yazdığı bir dizi denizcilik kitabıyla İngiliz, Fransız ve özellikle Almanlara “Denizlerde nasıl başarılı olunur?” sorusunun cevabını veriyordu. Mahan’a göre, “küresel oyunda önemli bir aktör olabilmek için güçlü bir donanmaya sahip olmak” şarttı. Bu “strateji uzmanı” denizcinin ufak bir kusuru vardı. Neydi?..

a-Yüzme bilmezdi.

b-Kitapları başkası yazmıştı.

c-Deniz tuttuğu için uzun seferlere çıkamazdı.

d-Hiçbiri

8- 1932 yılında Avustralya’da tarlalara zarar veren deve kuşları çoğalınca ordu harekete geçer. Ağır makineli tüfeklerle donatılmış askerler, sayıları 20 bin kadar deve kuşuna saldırırlar. 10 binden fazla mermi yakarlar. Kaç tane deve kuşu öldürürler?..

a-50 tane

b-100’dan az

c-En fazla 900-1000 tane

d-Hepsi

9- Yıl 17 Eylül 1788... Sultan Birinci Abdülhamid Han, gittikçe kontrolden çıkan Avusturyalılara cevap vermek için Osmanlı ordusunu Sofya üzerinden harekete geçirtir. Değişik milletlerden meydana gelen 100 bin kişilik Kutsal Roma-Cermen İmparatorluğu kuvveti, günümüz Romanya’sında kamp kurarlar. Süvariler keşif için önden gider. Osmanlılardan hiçbir iz bulamadıkları için içip eğlenirler. Sarhoş kafayla, sağa sola ateş açıp insanları rahatsız ederler. Taciz ettikleri bir çingene konvoyu “Turcii! Turcii!” (Romence: Türklerleer) diye haykırır. Süvariler, Türkler geldi zannedip kaçır. Bunu gören piyadeler de birbirlerini ezerek kaçır. Türklerin tek mermi atmadan kazandığı bu savaşın adı nedir?..

a-Keleş Savaşı

b-Sebeş Savaşı

c-Beleş Savaşı

d-Ayyaş Savaşı

CEVAPLAR: 1) a, 2) d (Hayatında 3 defa kafasından vurulsa da ölmeyen. Son yaralanmada ameliyat sonunda yaraları iltihaplanır. Bu yüzden ölmüştür.), 3) d (The Guinness Book of Military Blunders, Geoffrey Regan, Middlesex, September-1991), 4) b, 5) c, 6) a (Ok ve mızrak kullanan Afrikalıların etkin biçer gibi kırmışlardı.), 7) c (Tarihteki ilginç olaylar, Max, sft. 65), 8) d (Rakamların hepsi tahminidir. Gerçek olan Avustralya ordusunun yenilgisidir.), 9) b (Caransebes kasabası yakınlığında yaşanmıştır.)